

פורים כל השנה - דרך חיים פורימית לאור תורותיהם של רבותינו הרב שג"ר, הרב פרומן והרב שטיינזלץ

מאת: לוי וינשטיין, M.A. מטפל בדרמה, מטפל במתי"א אית"ן (משרד החינוך) ובמרכז רקפת של עמותת לגדול ולפרוח – שירותים לילד ולמשפחה.

שבה? מדוע המלך מחליט להרוג את היהודים? האם הוא בכלל שולט בממלכה? הרי את הגזירה שלו עצמו הוא לא יכול להחזיר. ומסכם הנשקה כך:

נושאה האמיתי של מגילת אסתר אינו כלל המאבק בין המן למרדכי; מאבק זה אינו אלא מקרה מבחן, שבאמצעותו מצייר בעל המגילה את אופייה של מלכות אחשורוש, היינו מלכותו של בשר ודם*. המלך, בתור שכזה, הוא הוא נושאה האמיתי של המגילה, שלא באה אלא ללגלג, דרך סאטירה חריפה, על יומרת המלכות של בשר ודם (הנשקה, עמ' 63).

כמובן, הצגה זו של מלכות בשר ודם כזיוף מזמנת את מלכות שמים כתמונת הנגטיב המתוקנת של מלכות זו. פירוש זה מראה פנים במגילה כמלמדת על כך שדברים אינם כפי שהם נראים ובאמת יש מנהיג לבירה. כך המגילה היא בעצם סיפור בתחפושת, שהאמת שבה נשקפת רק בין השורות. עד כאן לא חידשנו יתר על המידה, כעת נעיין במשמעות של מבט זה לעבודת השם שלנו כפי שעולה מדבריהם של הרב שג"ר זצ"ל,

¹מאמר זה מוקדש לעילוי נשמת סבי, שמואל יוסף בן יחיאל אלטר ע"ה ולרפואת ידיד נפשי מרדכי בנימין נחמן בן אילנה יבדל לחיים טובים וארוכים, ולכבוד אשתי שעורכת תמיד את כתביי ואת חיי.

²לקורא שאינו מעורה בנבכי התחיה הניו-חסידיית בציבור הדתי לאומי נציין ששלושת אנשי הרוח הללו ותלמידיהם הניעו במשך השנים האחרונות את התפשטות לימוד תורות החסידות בתוך המגזר הדתי לאומי. במובנים רבים שלשתם הם האבות הרוחניים של תת-תרבות ההולכת ונוצרת שעדיין לא זכתה להגדרה. את ההשלכות מתאר ברט (2011), "בשנים האחרונות ניתן לראות בחברה הציונית-דתית תנועה לעבר לימוד מחודש של תורות חסידיות, ולעתים אף אימוץ אורח חיים "חסידי". בנוסח התפילה, בצורת לימוד התורה בישיבות הסדר מסוימות, ובכלל בתודעה הכללית במגזר - בשנים האחרונות נעשתה החסידות יותר ויותר דומיננטית, אפילו במקומות שבעבר נחשבו מאוד שמרניים." הרב פרומן נפטר בשנת 2013 והרב שג"ר בשנת 2007.

עיון במגילת אסתר מגלה מסר חתרני החושף ביקורת כלפי מלכות בשר ודם. בעקבות המוגבלות האנושית, הרב שג"ר מציע עמדה נפשית של האדם הדתי בכלל. לפיה, יש להביט במציאות בעין רצינית מחד ובעין אירונית מאידך. המבט הדואלי מקיים את המציאות תוך ביטולה ובכך משחרר את המאמין מכבלי תודעתו העצמית. את חווית התפילה מתוך עמדה זו משווה הרב שג"ר לקריאה בספר, מצב שבו אדם שרוי במציאות חווייתית בד בבד עם הכרתו בהיות הספר בדיה. הרב פרומן טוען שהתיאטרון יונק את עוצמתו מכך שהוא מהווה מציאות רגעית ברת חלוף. על כן הוא מזהה את התיאטרון כאומנות אמונית, הממחישה את חווית החיים של המאמין. המודעות לזמניות מקנה ענווה כלפי החיים בכלל והדת בפרט. הרב שטיינזלץ מרחיב את העמדה שאינה מקבלת את המציאות כאבסולוטית לכדי יחס אף לעולם הגשמי החומרי. על בסיס דברי שלשת ההוגים הללו, מוצגת עמדה רליגיוזית-מיסטית יהודית עכשווית הרואה את החיים כמעין הצגה ובכך מאפשרת טרנספורמציה והתעלות.

מילות מפתח: שג"ר, פרומן, שטיינזלץ, תיאטרון, פורים, אירוניה דתית.

הרב פרופסור דוד הנשקה (תשנ"ה) שואל שאלה מרתקת: מהו הנושא האמיתי של מגילת אסתר? הוא הולך ומוכיח שעלייתו של מרדכי, כמו עלייתו ונפילתו של המן, אינה עיקר המגילה. הוא מציין שהפעיל העיקרי, הוא דווקא המלך ודתי. "דת" ממלכתו של אחשורוש מופיעים כ-20 פעמים במגילה. לכאורה, אומר הרב הנשקה, נפרשת לפנינו אימפריה מסודרת, שלטון של חוק וסדר. אולם המגילה מציגה את המלך כהיפוכו של שליט נאור. מדוע גידל המלך את המן? סתם. האם אסתר תהיה המלכה לעולם? או שמא בבוקר היא באה ובערב היא

הרב מנחם פרומן זצ"ל וייבדל לחיים טובים וארוכים הרב
עדין אבן-ישראל (שטיינזלץ) שליט"א.

הרב שג"ר והאירוניה

בספר "שיעורים על ליקוטי מוהר"ן" (2012), הרב שג"ר מתמודד עם הדיסוננס שנוצר כאשר שאיפת תשובה גבוהה פוגשת במציאות. כפי שנראה, התמודדות זו מביאה את הרב שג"ר לעמדה דתית קיומית המזהה מימד של מלכות בשר ודם גם בעולם הדתי.

אפילו אם יודע אדם בעצמו, שעשה תשובה שלמה, אף על פי כן צריך לעשות תשובה על תשובה הראשונה. כי מתחילה כשעשה תשובה עשה לפי השגתו, ואחר כך בודאי כשעושה תשובה, בודאי הוא מכיר ומשיג יותר את השם יתברך. נמצא לפי השגתו שמשגי עכשיו, בודאי השגתו הראשונה הוא בבחינת גשמיות. נמצא, שצריך לעשות תשובה על השגתו הראשונה, על שהתגשם את רוממות אלקותו (ליקוטי מוהר"ן, תורה ז).

פירושו של דבר הוא שכל החלטה עמוקה, כמו תנועה נפשית של תשובה, חייבת לנבוע משתיקה פנימית המאפשרת לאדם לינוק מהעולם הפנימי, שאיננו יכול להתנסח ולקבל ביטוי במונחים ובתיבות. עם זאת, כאשר תנועה רוחנית זו מופיעה בעולם, היא מאבדת את הפנימיות שלה, לכן כדי להפוך אותה לתנועה רוחנית, אמיתית, היא חייבת 'תשובה'. מה פירוש הדבר? אדם החליט החלטה מסוימת של תשובה. אסור לו לחשוב שאותה החלטה מבטאת את האמת האלוקית המוחלטת. אם יחשוב כך, הוא מגשים את האלוקי. הוא חייב להחליט את אותה החלטה, אבל בעצם היותה פעולה בעולם היא שייכת לכבוד מלכים'. יש בה כבר גשמיות, ולכן בו זמנית הוא חייב לעשות תשובה על תשובתו שלו קודם לכן. רק כך הוא מעלה את התשובה, מרחין אותה ומחזיר אותה למקום הגבוה שממנו היא נבעה (שג"ר, 2012, עמ' 55-56).

כלומר, ביומרה להתייחס לאלוקים כאילו אני מבין אותו חס ושלום יש בחינה של הגשמה. אולי אפשר להציע אפילו אבק עבודה זרה. הרי הדבר היחיד שאנו יכולים לומר על הקב"ה זה שהוא גדול מאיתנו ואם כן, ההתייחסות מתוך תבנית חשיבה שיש לנו השגה בו יתברך – היא עצמה פספוס יסודי. כל פעולה בעולם הזה, גם פעולה דתית, שייכת לתחום "כבוד מלכים" ולא

לנגטיב שהוא בחינת "עולם הבא". לכן, מסביר הרב שג"ר, רבי נחמן מציין שיש צורך בתשובה על כל תנועת תשובה. בהלימה מפליאה, מספר הרב מנחם בורשטיין את הסיפור הבא, הממשיל את הצורך בלהשתחרר מן האתמול בכדי להעמיק עוד היום – לשתיה בפורים.

זיכני הקב"ה וכאשר שערי ברית המועצות היו עדיין סגורים, העברנו שיעור טלפוני למסורבי עליה במוסקבה. כשעלו ארצה, למדנו בארגונים 'מחניים'. כשהגענו למגילת אסתר, שאלתי בדרך אגב, האם אפשר לשתות והשתכר במשך חצי שנה ולנהל מדינה תוך כדי?

פרץ של צחוק נשמע באולם – [הדגשה אינה במקור] "הרב³, יש פתגם ברוסית שבכל יום שאתה שותה יין חדש אתה מתפכח על ידו מהיין של אתמול ורואה שהוא יותר טוב" (אני מקווה שדייקתי בזיכרוני) (בורשטיין, 2013).

כיצד ניתן לחיות בהכרה שכל השגת אמת איננה באמת? כיצד אפשר להתפכח מהתשובה של אתמול? ממשיך הרב שג"ר:

גישתו של רבי נחמן מזכירה במידת מה את מושג האירוניה כפי שמתאר אותו סרן קירקגור בכתביו. האופי הרוחני אמנם שונה, אבל ישנה מידה של קרבה בין רעיון התשובה על התשובה לבין דיוקנו של האדם האירוני של קירקגור, המדבר ברצינות ויחד עם זאת מלווה את הדיבור בקריצה. קריצה זו אינה באה לומר שהוא דובר שקר, אלא לבטא מבט כפול על המציאות. הוא מסתכל בשתי עיניו בו זמנית: מבט אחד מכיר ברצינות הקדושה, ואילו המבט השני, המודע לרצינות הקדושה, חש שלא בנוח עם הנוקשות הטמונה ברצינות זו, כי הרוחניות אינה 'דבר'; היא חופשית ואין בה כבדות מעצם הגדרתה. מגמת המבט השני, הקורץ, היא לשחרר את האדם ממבטו הראשון ביחס לקדושה, ובכך לחולל אותה מחדש. תפקידה של האירוניה הוא להרחין את ההבנות של האדם על המציאות. אדם אירוני רוצה לקיים את עולמו תוך כדי ביטולו. הוא אדם מאמין החי את חיי ברצינות, אך מבין שלעיתים יש צורך בקריצה מן מהצד כדי להסתכל על החיים ברצינות...

³הדגשה זו, וכן כל ההדגשות במקורות בהמשך אינם במקור, ואינם אלא דגשים במטרה להקל על הקורא. – ל.ו.

עבודת ה' של האדם. התפילה מהווה...הטרמה של 'מלכות שמים' (עמ' 77-78).

הפרקטיקה של האמונה היא התפילה. אולם הרב שג"ר מציע גישה ייחודית לעבודת התפילה. במקום להתפלל מתוך כוונה, הרב שג"ר מזהה מימד בתפילה היוצר אמונה. כאשר אדם מוותר על הרפלקסיה שלו ונכנס לתוך התפילה ו"באמצעות דיבורי התפילה (הוא חווה) את חוויות האמונה". הרב שג"ר מדמה את המציאות הזו לחוויות קריאת הספר שבה עוברים על הקורא חוויות רבות ש"אינן אמיתיות" נדייק ונוסיף שהחוויות אמיתיות היות ואנו חווים אותן אך אין להן אחיזה במציאות החיצונית. משמעות הדבר, שהיחסים בין העולמות הפנימיים או הרוחניים, שהם בבחינת עולם הבא, לבין המציאות החיצונית, בחינת עולם הזה, הם חד סטריים. דווקא מתוך שחרור מהרפלקסיה כלפי החוויה, ניתן להחיות את הכוונה.

בשפה של עולם האמנות, המנגנון הזה נקרא "השהיית אי האמון מרצון".⁴ מנגנון זה מהווה בסיס ליכולת להיכנס לעולם בדיוני ולהפיק ממנו ערך כלשהו. עלי להשהות את אי האמון בהיותה של היצירה בדיה על מנת שאוכל לקבל את הנחותיה ולפתח אמפתיה לדמויות בה. אם תמיד אזכור שההצגה איננה אמיתית – לא יהיה אכפת לי מה יארע לדמויות שלה. מאידך, אם אאמין שההצגה היא האמת, לא אוכל לשבת בחיבוק ידיים כאשר הדמויות מסתכנות (מעבר לכך שבכך איבדתי את בקרת המציאות שלי ויהיה צורך לאשפז אותי) היחס הדואלי הנ"ל דומה מאוד למבט האירוני שראינו לעיל ופותח בפנינו את הפרקטיקה של "השהיית אי האמון" על מנת לקיים את הרוחני. בעניין זה השתדל מאוד הרב מנחם פרומן זצ"ל.

הרב מנחם פרומן זצ"ל: קשר מהותי בין אמונה לתיאטרון

...הקשר בין דת לתיאטרון איננו חדש, כלל ועיקר... בין אמונה לתיאטרון קיים קשר מהותי. התיאטרון, לעניות דעתי, נושק לאמונות הדתיות ביותר, בהיותו בנוי על יצירה יש מאין. שחקן ישראלי תושב תל אביב עולה על הבמה, והנה – כבמטה קסם – הוא הופך להמלט, נסיך דנמרק. על הבמה בתל אביב, הרחק ממציאות החיים בעיר האבות, נולד

עמידתו של האדם באירוניה ביחס למעשיו היא התשובה השנייה בה טמון הממד האינסופי, הנעדר ממסגרת העולם הרציני של יתשובת עולם הזה. לכן יש לחיות במקביל בשני המישורים, המאפשרים במיזוגם לשמר את הזיכוכך בתהליך התשובה ולהעמיק את קרבת אלוקים. צריך לדבר ולעשות תשובה, ויחד עם זאת לעשות את התנועה המשחררת אותי מהמסגרת לתוכה הכנסתי את האלוקות ואת עבודת ה' לטובת הארה חדשה (עמ' 56).

הרב שג"ר מציע לחיות את החיים בשיא הרצינות, אך עם קורטוב הומור עצמי. להאמין באמונה שלימה בד בבד עם הבנה כי אמונה זו איננה אלא מוגבלת על ידי האירוניה, המבט ההומוריסטי, מקיימת את האמונה. הרב שג"ר מדגיש את הצורך להסתכל במציאות בשתי עיניים, אחת רצינית והשנייה צינית. בתורה אחרת הרב שג"ר מביא דימוי אחר המתכתב עם³ החיים באירוניה, המשווים רצינות תהומית יחד עם פקפוק, המקיימים עולם תוך ביטולו.

... מזהה רבי נחמן בין אמונה לבין תפילה... גם אם בחייו היומיים הוא איננו חי במישור של אמונה, התפילה מאפשרת לו להימצא ברובד גבוה ולחיות באמצעות דיבורי התפילה את חוויות האמונה. הדבר מתרחש באותו אופן שבו, לדוגמא, קריאת ספר מאפשרת לקורא לשקוע בתוכנו, ולעבור מעולמו שלו לעולם של הספר: הוא נמצא עם הדמויות ממש, וחווה בצורה בלתי אמצעית את ההתרחשות המתוארת בו. ניתן לומר כי במובן מסוים, מה שעובר על האדם בשעת התפילה מבחינה רגשית, מתרחש לעתים בעוצמה חזקה עוד יותר מההתרחשות בעת הקריאה, מפני שהתפילה מותנית בנוכחות מלאה בתוכה.

היכולת להיות במקום של תפילה תלויה במידה שבה אנו מסוגלים להתנסות בויתור, ולו לרגע, על הרפלקסיה שלנו; כאשר איננו בוחנים את עצמנו בכל רגע נתון, חושבים היכן אנחנו ואם אנו מאמינים או לא, אלא פשוט נמצאים שם, בתוך מילות התפילה. כך עצם פעולת התפילה מעתיקה את האדם ממקומו העכשווי אל מציאות של אמונה מצד אחד, ומצד שני – המשלים את קודמו – האמונה מביאה לעמדה של תפילה. תנועה מעגלית זו מכוננת את

⁴Willing suspension of disbelief

הרב מנחם מתאר את התיאטרון כאומנות הדתית ביותר היות והיא מנכיחה את המבט האירוני שעליו דיבר הרב שג"ר. המציאות התיאטרלית משקפת במדויק את המציאות החיצונית. לא בגלל שהתיאטרון הוא ריאליסטי, אלא מפני ששניהם ברי חלוף, לשניהם צריך להתייחס בעירבון מוגבל. אולם הרב מנחם אינו מסתפק בכך ואף מדגיש את הערך של פיתוח אופן החוויה התיאטרלית (או תיאטרלית) כפי שביטא בריאיון שנערך עמו:

...בעצם בתיאטרון השחקנים והקהל מתגברים למשך שעה וחצי על הגרביטציה. מרימים את הקהל. כמו שמוישה לוינגר אומר, מה זה ריקוד? אדם קופץ למעלה, מתגבר על כוח הכובד. כוח הכובד בידידי הוא כוח הכבוד, הכובד.

אין בתיאטרון משום עבודה זרה?

אדם בתיאטרון קופץ למעלה, מתגבר על האגו שלו, על האני שלו. על ההגדרה של עצמן שלא נותנת לך להיות חופשי. לשחק זה להיות חופשי. גם במובן התנכ"י, של לאהוב. וזה ודאי חופש. אז התיאטרון הזה הוא תיאטרון דתי, לא במובן שהוא שומר על ההלכה או שואב מהמקורות, אלא הוא משיג את תכליתה של הדת, שהיא לשחרר את האדם ולהביא אותו להיות אוהב. זוהי חזרה בתשובה של הציבור הדתי מהשעבוד להלכה והנוקשות אל החופש והאהבה. כשישבת עם בני שיבי, וחשבנו לקראת מה אנחנו הולכים, עם המחלה שלי, שיבי אמר שהדבר היחיד שאנחנו צריכים לעבוד עליו זה התיאטרון. זה החלום. אני מלמד בשנים האחרונות את ספר הזוהר, כי הוא מעמיד את עצמו כתשובה של תורת הנגלה, הוא בא לשחרר אותך מהדוגמטיות הדתית ומההלכה. "להיות עם חופשי בארצנו" - ההמנון אינו מצודד את לבי, ובכל זאת, כשאני שר את השורה הזאת, אני מתרגש. הרעיון שלרגעים מסוימים אתה יכול להשתחרר מהכובד ומהכבוד, הוא רעיון נפלא (שני, 2012).

הרב מנחם מתאר את הפלא של התיאטרון בכך שהוא מאפשר להתגבר על הגאווה (כובד=כבוד). כך, לפי הרב, גם תורת הסוד שמתגלה בספר הזהר. להווייה זו קורא הרב מנחם אהבה. הוא מתאר מציאות זו כמשחררת מכבילות להלכה. על מנת שלא לסלף את דבריו חשוב לי מאוד להדגיש שכל מי

לפתע העולם של חברון. על בימת התיאטרון עולה פתאום שאלת השאלות של הקיום האנושי: להיות, או לא להיות?

התיאטרון הוא תמצית הקיום האנושי. הזמניות של הקיום בהצגת תיאטרון, היא ההמחשה לזמניות של קיומו של כל אדם. הרופפות של הקיום האנושי בתיאטרון ("זה לא באמת, זו הצגה") היא המחשה לרופפות הקיום האנושי, ומציינת את התפיסה הדתית: מודעות האדם למותו, וההבנה העצמית של האדם שאינה נותנת לעולמו ערך מוחלט. או, כפי שקבע המחזאי ז'אן פול סארטר: התיאטרון מבטא שחרור של האדם מן ההונאה העצמית שהוא וערכיו הם אמת מוחלטת. האדם "משחק" בחייו מגוון תפקידים. אני למשל, "משחק" תפקיד של רב במישור המקצועי, תפקיד של אבא וסבא במישור החברתי, ותפקיד המתנחל הצמוד לאדמת ישראל – במישור ההיסטורי.

אני סבור כי אחד העקרונות המרכזיים המגדירים את האדם כדתי, הוא הענווה לגבי ערך חייו ועולמו. היהודי הדתי מתחיל את יומו באמירה מתוך הסיודור: "לעולם יהא אדם ירא שמיים בסתר, ומודה על האמת. מה אנו? מה חינו?..." יודע אני שהדימוי הציבורי של הדת הוא הפוך. בעיני רבים (דתיים ושאינם דתיים) דווקא האמונה נותנת כוח מוחלט לערכים האנושיים. אבל גם עניין זה הוא אמיתי רק אם מתחילים בדברי הענווה שקודמים לתפילת השחרית.

הענווה הזו היא גם הבסיס האמיתי לכל הצגת תיאטרון. המשחק התיאטרלי הוא הבסיס לחיים ממשיים אמיתיים. על הצגה טובה צריך לומר את מה שהגדיר פרנץ קפקא, שיצירה רוחנית טובה צריכה לזעזע כמו מותו של אדם קרוב. פרנץ רוזנצוויג – אבי האקזיסטנציאליזם היהודי הדתי – מתחיל את ספרו העיקרי "כוכב הגאולה" באמירה שאימת המוות היא ההתחלה של חיים אמיתיים. ספר "הזוהר" מספק הסבר תיאטרלי לנפילת האפיים בסוף תפילת העמידה: האדם משחק את מותו, כבסיס ליום חייו החדש (פרומן, 2010).

הראייה שלנו. הקיר שלפנינו קיים ומגביל רק מפני שבראייתנו הגבלתו קיימת, אבל אדם שרואה את הבלי-גבול שלמעלה מהקיר, הקיר מתמוסס לגביו. ברגע שהאדם אינו מאמין בהגבלות של המציאות, הוא יכול לצאת מעבר לגבולות שלה. כמובן שבכדי שאכן יתרחש נס והמציאות תשתנה, לא מספיק שהאדם יאמר שאינו מאמין בהגבלות של הדבר. השאלה היא מה קורה בפנימיות (תשע"ד, עמ' 6-7).

אנו דולים שני עקרונות מדברי הרב שטיינזלץ. הראשון, שהשתייה היא אמצעי להרשות לעצמנו לטשטש את הסד שהכנסנו את עצמנו לתוכו ולתת מקום לסוד. העקרון השני הוא שכאשר אדם באמת מגיע למצב תודעתי שהכל בר חלוף, שהגבול מגביל אותי רק כל עוד אני רוצה בהשהיית אי-האמון שלי – הגבול חדל מלהתקיים.

בעוד הרב שג"ר לימדנו שאת הפעולה הדתית יש ל'הרחיק' במבט אירוני, והרב פרומן מציע לחיות את החיים כמופע תיאטרון, הרב שטיינזלץ אומר מפורשות שחוקי המציאות שאנו כה "מחזיקים" מהם, אינם אלא פונקציה של ההגבלה העצמית שלנו, וכי ניתן להרחיק אף את המציאות הפיזית.

דוגמא טובה לעניין זה הוא האופק. לכל אחד יש אופק. האופק הוא כה ברור לעיני המתבונן שהקדמונים האמינו שאחריו יש צוק והעולם השטוח נגמר. אולם כיום אנו מבינים שהאופק איננו קיים בשום רובד מציאותי זולת התפיסה שלנו. אין קו אופק על פני כדור הארץ. האופק הוא אישי לחלוטין, כל כך נוכח ולחלוטין חסר בסיס. רק כשמפנימים זאת ניתן להפליג מעבר לאופק. זהו מהות הנס או המופת ובכללו הנס של פורים.

סיכום

הרב שג"ר לימדנו לראות את הפעולה הדתית במבט אירוני ובכך הרשה לנו להתפלל כמו שנבלעים בקריאת ספר. הרב פרומן נתן לנו את החיים כתיאטרון המשחרר מן הכבוד בהיותו בר חלוף והרב שטיינזלץ פקד עלינו להשתחרר מגבולות הקיום שאנו מגבילים את עצמנו בהם, למרות שאינם אלא אשליה.

כל אלו מופיעים בחג הפורים, חג התחפושות. מגילה הפורשת סיפור שכל עניינו ללמדנו כי 'כבוד מלכים' איננה אלא בדיה. חג שהסיסמא שלו הוא "נהפוך הוא", ובו דברים אינם כפי שהם נראים. כבודו של החג בהומור. נכנס יין יצא סוד – סוד שאם יאמר ברצינות, יהיה בחינת הגשמה. זהו חג שמציג את העולם הזה, ובכללו העולם הדתי, כזירת משחק ובכך משחרר מן הכובד והכבוד. חג המזמין את עובד ה' לראות את המציאות כתיאטרון, מציאות נזילה ברת חלוף. הצדיקים

שהכיר את הרב מנחם יודע עד כמה הוא היה קפדן בהלכה. אני מדגיש זאת על מנת להבין יותר טוב את השאיפה שלו "לחזור בתשובה מהשעבוד להלכה". את עולם ההלכות יש לראות כמו התפילה אצל הרב שג"ר. כמו משחק תיאטרון-טרלי. יש לדייק בהוראות תוך בהירות עמוקה שבסיום ההצגה, כחלום יעוף.

לאחר שראינו את המגילה כתחפוש ספרותית המגחיכה את מלכות בשר ודם, והבנו איך לפי הרב שג"ר צריך להתייחס לעבודת השם שלנו גם באירוניה, ובהמשך כיצד יש לקבל את המעשה הדתי כמציאות מושאלת על מנת לתת לה מקום מלא, למדנו איך הרב מנחם מורה לנו להתייחס לחיים בכלל ולחיים הדתיים בפרט בהומור ובגיחוך. מדבריו הבנו שדווקא היחס ב"כאילו" כמו בהצגה מאפשר את החופש והאהבה הנצרכים לאמונה.

לשתות ולראות – הרב שטיינזלץ

הרב שטיינזלץ (תשע"ד) משלים לנו את החוט המשולש בהתייחסותו הן לשתית יי"ש הנהוגה בהתוועדויות והן באי קבלה של גבולות המציאות הפיזית, נוסף על אי קבלת המציאות הפנים אנושית.

הנוהג בהתוועדות חסידית הוא שהיושבים מנגנים ניגונים, אומרים 'לחיים' על כוסית 'משקה' ומדברים דברי התעוררות. מהי הנקודה של ההתוועדות? מה מטרתה ומה ייעודה?

אם נרצה לומר זאת במשפט קצר, נאמר כך: **בהתוועדות מנסים לצאת ולהשתחרר מהגדרים וההגבלות. שתיית המשקה היא בכדי שתהיה ל'ציאת מצרים' זו איזושהי אחיזה בדבר גשמי, מה שנקרא עשיית 'כלי' בדרך הטבע, וגם הניגונים מסייעים למטרה זו.** בדרך כלל, אנשים יושבים כלואים וסגורים בתוך ענייניהם האישיים. הם לא מרשים לעצמם להשתחרר. פעמים רבות אדם צריך את ה'משקה' רק כתירוץ לאחרים או לעצמו על ההיתר להשתחרר...

האמת היא, **שאת ההגבלות והצמצומים שלנו אנחנו יוצרים בעצמנו, אילו האדם היה יכול לאפשר לעצמו להתסכל על הדברים מעבר לגבולות שלהם, הכול היה נראה אחרת.** המהר"ל מפראג מסביר באחד מספריו את העניין של עשיית ניסים על ידי צדיקים, ותמצית דבריו היא, שאדם ה'רואה' את מה שלמעלה מהגבול, הגבול איננו מגביל אותו. ההגבלה היא הגבלה רק מפני שהגבול הוא סוף

פרומן, הרב מ. "חברון" מגיעה לתקוע (22.12.10), **ynet**, אוחזר מתוך: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4002818,00.html>

רוזנברג-שג"ר, הרב ש. ג. (2012). **שיעורים על ליקוטי מוהר"ן, חלק א'**. ירושלים: מכון כתבי הרב שג"ר.

שני, א. השלום מתחיל מאנשי הדת, (7.7.2012) **הארץ מוסף סוף שבוע**, אוחזר מתוך צריך שזה יצמד לימין ולא יקפוץ לאמצע.

<http://www.haaretz.co.il/magazine/ayelet-shani/1.1774107>

לפניות בנוגע למאמר זה: אל לוי וינשטיין,
judaicdramatherapy@gmail.com

הגדולים, אינם מגבילים את עצמם לנימוסי הגשמיות ובכך משוחררים ממנה. באומנות כמו באומנות, באמונה כמו באמונה – הכל יכול להיות, אצל הקב"ה הכל אפשר.

"יקר מחכמה ומכבוד – סכלות מעט" (קהלת, פרק י', פסוק א'). יהי רצון שנוכה.

ביבליוגרפיה

אבן ישראל (שטיינזלץ), הרב ע. (ט"ו חשוון, תשע"ד) לפרוץ את הגבולות, **קרוב אליך: עלון שבועי ברוח החסידות**, גליון 1, [עלון שבת].

ברט, ש. על הצמאון-ראיון עם הרב דוב זינגר, (נובמבר, 2011) **דעות 54: חסידות ניו-אייג' ורוחניות בציונות הדתית**.

נאמנו תורה ועבודה אוחזר מתוך <http://toravoda.org.il/book/export/html/7204>

בורשטיין, הרב מ. (ה' אדר תשע"ג) "כשר אבל...", **גילוי דעת' גליון 145**, [עלון שבת], קרן אביה, עמ' 2.

הנשקה, ד. (תשנ"ה) "מגילת אסתר תחפושת ספרותית", **מגדים כ"ג**, עמ' 57-70.